

Wprowadzenie

Wielkopolska należy do regionów wyróżniających się na mapie Polski różnorodnością swych walorów. Są nimi: zróżnicowane środowisko przyrodnicze, kamienie milowe w historii Polski i godna poznania współczesność.

Badania przyrodnicze w Wielkopolsce w okresie przedwojennym zainicjował Profesor Stanisław Pawłowski, a następnie w okresie powojennym rozwinął je w zakresie geomorfologii i sedymentologii prof. Bogumił Krygowski. Badania te zaowocowały pierwszą, a właściwie jedyną po dzień dzisiejszy, regionalną syntezą geomorfologiczną dla Niziny Wielkopolskiej (Krygowski 1961). W następnych latach w ośrodku poznańskim szczególną uwagę poświęcano badaniom rzeźby polodowcowej Wielkopolski. W przygotowanym tomie *Landform Analysis* zawarte są wybrane wyniki badań prowadzonych obecnie przez młodszych geomorfologów rozwijających poznańską myśl geomorfologiczną i poszerzających ją o badania interdyscyplinarne, w tym geoinformacyjne oraz geostatystyczne.

Trasy wycieczek terenowych (ryc. 1) pozwalają zapoznać się z krajobrazem polodowcowym Wielkopolski, będącym efektem kolejnych zlodowaceń czwartorzędowych. Południowo-wschodnia część regionu (strefa staroglacjalna) została ukształtowana podczas zlodowacenia warty i modelowana następnie przez procesy peryglacjalne i fluwioglacjalne na przedpolu czaszy lądolodu w trakcie zlodowacenia wisły. Natomiast część środkowa i północna Wielkopolski, reprezentująca rzeźbę młodoglacjalną, wyróżnia się większym zróżnicowaniem hipsometrycznym, gęstą siecią rynien poglacjalnych i zagłębień bezodpływowych częściowo wypełnionych jeziorami. Strefa ta została ukształtowana podczas kolejnych faz i subfaz zlodowacenia wisły. Odziedziczony po zlodowaceniach pasowy układ rzeźby terenu podlegał następnie późnovistulianskiej i holocenijskiej modyfikacji przez procesy: eoliczne, fluwialne, denudacyjne oraz biogeniczne uwarunkowane klimatem i narastającą od okresu neolitu różnokierunkową ingerencją człowieka. Georóżnorodność Wielkopolski przejawia się m.in. w bogactwie form i zespołów form rzeźby polodowcowej, fluwialnej, eolicznej, stokowej i antropogenicznej. W rzeźbie Wielkopolski zaznacza się także udział zjawisk kosmicznych. Okolice Moraska są jednym z niewielu obszarów na Ziemi, gdzie udokumentowano obecność materii pozaziemskiej oraz skutków jej upadku w postaci kraterów impaktowych.

Do najważniejszych problemów badawczych poruszanych podczas pięciu wycieczek terenowych na terenie Wielkopolski (w granicach administracyj-

nych województwa wielkopolskiego) w ramach IX Zjazdu Geomorfologów Polskich należą:

- paleoglacjologiczna interpretacja form i osadów związanych z działalnością lądolodu vistulianskiego na obszarze Wielkopolski w układzie południkowym: od zasięgu fazy leszczyńskiej przez fazę poznańską do subfazy chodzieskiej ostatniego zlodowacenia (WEL),
- typy morfologiczne wysoczyzn morenowych Wielkopolski stanowiące odzwierciedlenie efektywności depozycyjnej lądolodu (WEL),
- stratygrafia, geneza i wiek osadów polodowcowych Wysoczyzny Krajeńskiej (PTE),
- geneza wyrzyskiego odcinka Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej oraz jego współczesny rozwój (PTE),
- morfologia i litologia osadów rynny glacialnej Kuźnik koło Piły (PTE),
- struktury peryglacjalne i ich wymowa paleoklimatyczna (WEL),
- skutki morfologiczne, litologiczne i mineralogiczne upadku materii pozaziemskiej w Rezerwacie Meteoryt Morasko (RMM),
- późnovistulianska i holocenijska ewolucja systemu dolinnego: w Poznańskim Przełomie Warty (WWP), środkowej Noteci (PTE) oraz Prosnym pod Kaliszem (KKW),
- sedimentacja jeziorna oraz ewolucja i wahania poziomu jezior w późnym vistulianie i holocenie (KKW, PTE),
- uwarunkowania rozmieszczenia osadnictwa pradziejowego i jego wpływu na środowisko naturalne (KKW, PTE),
- zmiany sieci hydrograficznej w wyniku melioracji w centralnej Wielkopolsce oraz na obszarach zurbanizowanych (KKW),
- rozwój krajobrazu kulturowego Wielkopolski od okresu neolitu do czasów historycznych (KKW, PTE),
- wpływ georóżnorodności na zróżnicowanie biotyczne i procesy społeczno-kulturowe w wyrzyskim odcinku Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej (PTE),
- atrakcje geoturystyczne Wielkopolskiego Parku Narodowego (WWP).

Komitet Naukowy oraz Komitet Organizacyjny IX Zjazdu Geomorfologów Polskich życzy wszystkim uczestnikom wielu wrażeń podczas poznawania georóżnorodności Wielkopolski oraz inspirujących dyskusji terenowych.

Małgorzata Mazurek
Zbigniew Zwoliński

Ryc. 1. Przebieg tras wycieczek terenowych w granicach województwa wielkopolskiego: **WWP**: 21 września 2011 r. – Ochrona przyrody nieożywionej na terenie Wielkopolskiego Parku Narodowego. Kopalne i współczesne terasy Warty w zapisie strukturalnym i morfologicznym, **RMM**: 21 września 2011 r. – Rezerwat Meteoryt Morasko – morfogeneza kosmiczna zagłębień terenu, **WEL**: 23–26 września 2011 – Wielkopolska Epoka Lodowa. Wyniki współczesnych badań na tle historii poznańskiej myśli geomorfologicznej, **KKW**: 23–25 września 2011 – Krajobraz kulturowy Wielkopolski w pradziejach i czasach historycznych, **PTE**: 23 września 2011 – Georóżnorodność Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej i jej konsekwencje biotyczne i historyczno-kulturowe

Literatura

Krygowski B., 1961. Geografia fizyczna Niziny Wielkopolskiej, cz. I, Geomorfologia. PTPN, Poznań, ss. 203.